

Список использованной литературы

1. Літературознавчий словник-довідник / Р. Т. Гром'як [та інш.]. – Київ : Академія, 1997. – 752 с.
2. Кораблева, С. А. Текст «потока сознания» в художественной культуре модернизма (на материале романа Дж. Джойса «Улисс») / [Электронный ресурс] / С. А. Кораблева. – Режим доступа: <http://www.james-joyce.ru/articles/tekst-potoka-soznaniya-v-hudozhestvennoy-kulture-modernizma5.htm>. – Дата доступа: 22.03.2020.
3. Коцюбинський, М. Цвіт яблуні : повісті, оповідання, новели / М. Коцюбинський. – Київ : Радян. шк., 1989. – 558 с.
4. Островська, А. Імпресіоністична структурність новел Михайла Коцюбинського / А. Островська // Українська філологія: школи, постаті, проблеми. – Львів, 1999. – Ч. 1. – С. 475–483.
5. Оттенс, Г. В. «Поток сознания» как повествовательная техника художественного модернистского произведения [Электронный ресурс] / Г. В. Оттенс. – Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/n/potok-soznaniya-kak-povestvovatel'naya-tehnika-hudozhestven-nogo-modernistskogo-proizvedeniya/viewer>. – Дата доступа: 22.03.2020.

М. Р. Гарбачык

Брест, БрДУ імя А. С. Пушкіна

СУЧАСНАЯ КАМУНІКАТЫЎНАЯ ПРАСТОРА Ў РЭСПУБЛІЦЫ БЕЛАРУСЬ

Камунікатыўная прастора сучаснага беларускага грамадства характарызуецца такімі дынамічна зменлівымі працэсамі, як глабалізацыя, інфарматызацыя, камп'ютарызацыя, мадэрнізацыя, што дазваляе атрымаць сучаснаму чалавеку разнастайную інфармацыю. Камунікатыўная прастора – гэта сукупнасць сфер зносін, у якіх моўная асоба можа рэалізаваць сваю моўную інтэнцыю ў адпаведнасці з прынятымі ў дадзеным соцыуме правіламі і нормамаі зносін.

Сучасная камунікатыўная прастора Беларусі характарызуецца грамадскай мадэрнізацыяй і імкненнем да сусветных інфармацыйных працэсаў, дзе вядучую ролю ў працэсе мадэрнізацыі займае адукацыя. Уваходжанне Рэспублікі Беларусь у сусветную супольнасць ставіць перад беларускім грамадствам новую мэту – фарміраванне полікультурнай моўнай асобы, г. зн. асобы, здольнай ідэнтыфікаваць сябе не толькі як прадстаўніка сваёй нацыянальнай культуры, але і ў якасці грамадзяніна сусвету, які ўспрымае сябе суб'ектам дыялогу культур і які ўсведамляе сваю ролю, значнасць, адказнасць у глабальных агульначалавечых працэсах.

На сучасную камунікатыўную прастору Беларусі ў значнай ступені паўплывалі прыняцце Закона аб мовах у 1989 г. і рэферэндум, паводле якога ў 1995 г. у Рэспубліцы Беларусь афіцыйнымі дзяржаўнымі мовамі сталі руская і беларуская. Важная месца належыць перапісам насельніцтва

Беларусі, якія побач з дэмаграфічнымі дадзенымі фіксуюць і моўную прыналежнасць асобы. На сучасным этапе камунікатыўная прастора вызначаецца ў цэлым як руска-беларуская моўная прастора. Статуснае і корпуснае планаванне рускай і беларускай моў прайшло праз этап палітычных рашэнняў, праблема корпуснага планавання для беларускай мовы разглядаецца як праблема стандартызацыі, сінхранізацыі і адаптацыі яе да новых, больш шырокіх і спецыфічных камунікатыўных патрэб і сацыяльных функцый.

Сучасная моўная сітуацыя ў Рэспубліцы Беларусь разглядаецца скрозь прызму вітальнасці беларускай мовы: удакладняюцца крытэрыі вітальнасці мовы (камунікатыўная магутнасць, сферы выкарыстання, формы існавання, характар беларуска-рускага двухмоўя і мн. інш.) і рэальны стан беларускай мовы, якая мае статус дзяржаўнай. Сацыялінгвістычныя фактары адмоўна паўплывалі на моўную сітуацыю ў Беларусі. Зніжэнне вітальнасці беларускай мовы прывяло да страты (змены) мовы і пераходу часткі беларускага народа на рускую мову пры захаванні нацыянальнай самасвядомасці і ідэнтыфікацыі сябе з генетычнай этнічнай супольнасцю ці да выкарыстання рускай мовы як сродку ўнутрыэтнічных зносінаў большай часткай гарадскога насельніцтва. З пункту гледжання існавання мовы зніжэнне вітальнасці беларускай мовы да сённяшняга часу праяўляецца як парушэнне суадносін паміж колькасцю камунікантаў і агульнай колькасцю этнічнай групы беларусаў, шырокае распаўсюджанне руска-беларускага двухмоўя (у процілегласць беларуска-рускаму) і зніжэннем форм валодання беларускай мовай, цяжкасці ў пэўнай часткі беларускага гарадскога насельніцтва міжпакаленнай трансмісіі мовы і культуры і інш.

Беларускія вучоныя звярталіся да аналізу і апісання моўнай сітуацыі ў Рэспубліцы Беларусь у новых геапалітычных умовах.

Сучасная моўная палітыка ў Беларусі з'яўляецца канцэнтраваным выражэннем адносін дзяржавы да праблемы жыццяздольнасці беларускай мовы ва ўсёй сукупнасці яе праяўлення: завершаны этап палітычных рашэнняў статуснага планавання – канстытуцыйна і юрыдычна замацаваны статус беларускай і рускай моў як дзяржаўных; вядзецца паспяховая вектарная праца па корпусным будаўніцтве беларускай мовы (кадыфікацыя, мадэрнізацыя і стандартызацыя ўсіх узроўняў беларускай мовы (асабліва правапісу і лексікі; гл. новыя “Правілы беларускай арфаграфіі і пунктуацыі”); развіццё функцыянальных стыляў беларускай мовы (тэхнічнага, ваеннага, дзелавога, багаслоўскага); пашыраюцца сферы выкарыстання, рэпертуар сацыяльных функцый і інтэнсіўнасць выкарыстання беларускай мовы, ажыццяўляюцца пэўныя меры па паслядоўным садзеянні развіццю руска-беларускага білінгвізму.

Усё гэта дазваляе атрымаць дастаткова дакладнае ўяўленне аб асноўных тэндэнцыях моўнай палітыкі за гады незалежнасці ў Беларусі, якая ажыццяўляецца пры шырокім і свядомым уздзеянні грамадства на рэгламентуючыя сферы функцыянавання беларускай мовы. Моўная палітыка, якая ажыццяўляецца ў Беларусі, ацэньваецца як цэнтралізаваная (паколькі праводзіцца дзяржавай і прадугледжвае сістэму агульна-абавязковых мерапрыемстваў), перспектыўная (паколькі накіравана на змяненне існуючай моўнай сітуацыі (пашырэнне беларуска-рускага двухмоўя)), дэмакратычная (паколькі ўлічвае інтарэсы ўсяго насельніцтва Беларусі), інтэрнацыянальная (паколькі асноўнымі стратэгічнымі напрамкамі выбраны ўсебаковае развіццё беларускай мовы, рускай і моў усіх іншых этнічных груп (польскай)); канструктыўная (паколькі накіравана на пашырэнне функцый, сфервыкарыстання, сацыяльна-камунікатыўнай ролі і развіццё вітальнасці беларускай літаратурнай мовы).

М. Р. Гарбачык, Г. Ю. Бронз

Брэст, БрДУ

МОЎНАЯ КАМУНІКАЦЫЯ: ТЫПЫ КАМУНІКАЦЫІ

Перадача любой інфармацыі магчыма толькі пры дапамозе знакавых сістэм. Існуе вербальная і невербальная знакавыя сістэмы, якія выкарыстоўваюцца ў камунікатыўным працэсе. Вербальная камунікацыя – гэта перадача паведамленняў пры дапамозе моўных адзінак як у вуснай, так і ў пісьмовай формах. Да вербальных сродкаў камунікацыі адносяцца пісьмовае і вуснае маўленне, слуханне і чытанне. Адным з асноўных сродкаў перадачы інфармацыі з’яўляецца маўленне.

Асноўная мэта маўленчых зносін – абмен інфармацыяй. У адпаведнасці з задачамі, якія вырашае чалавек у працэсе зносін, можна вылучыць: 1) эфектыўнае атрыманне інфармацыі; 2) эфектыўная перадача інфармацыі; 3) дасягненне пастаўленай мэты шляхам пераканання суб’ядніка і пабуджэнне яго да дзеяння; 4) атрыманне дадатковай інфармацыі пра суб’ядніка; 5) пазітыўная самапрэзентацыя.

Існуе вялікая колькасць камунікатыўных працэсаў. Так, камунікацыі ажыццяўляюцца паміж асобнымі людзьмі, групамі, унутры груп і г. д. Яны могуць ахопліваць розныя аспекты вытворчай, дзелавой, навуковай, вучэбнай, культурна-духоўнай дзейнасці. Акрамя гэтага, камунікацыі ажыццяўляюцца сярод людзей рознага ўзросту, полу, этнічнай прыналежнасці, паміж краінамі, кантынентамі і г. д. У літаратуры па тэорыі камунікацыі можна ўбачыць розныя падыходы да тыпалогіі камунікацыі. Абапіраючыся на паняцце “камунікатыўная прастора”, Г. Почапцаў